

Dk - DIALOG

Slouží pro provozní účely Demokratického klubu. Určeno jeho členům.

Adresa: Demokratický klub, pošt.přihrádka 663, 111 21 Praha 1

A d ...

Úvaha časová a nadčasová /Dk-Dialog 5/1991/

Oceňuji poctivý a nezaújatý pohled autora příspěvku na komunismus a komunistickou stranu. Přesto se však domnívám, že šířeji pojaté hodnocení angažovanosti a odporu postrádá některé důležité aspekty.

Je jistě správné rozlišovat mezi členstvím v komunistické straně za 1. republiky, v 50. letech či po roce 1968. Stejně tak je však významné rozlišovat činnost bývalých a současných komunistů v přítomném demokratickém vývoji. Otazku vystoupení z komunistické strany po listopadu 1989 nepovažuji za morálně relevantní, neboť je zjevné, že v drtivé většině nebyla motivována upřímnými úmysly. Důležité je, co zbylo pod povrchem: skutečná změna myšlení, nebo pokračování ve vyjetých kolejích, již bez politických privilegií /často ovšem s privilegii ekonomickými/? Domnívám se, že u většiny bývalých komunistů můžeme nejvýše očekávat okolnostmi vynucenou změnu orientace směrem k obecnému prospěchu /či alespoň neškodění/. Příkladem mohou být i některé politické spisky /panové Čalfa či Dlouhý/, a pokud svoji snahu o nápravu dokazují konkrétními činy na poli politickém nebo ekonomickém, přijmeme to jako snahu o odčinění vlastní předchozí viny.

Na druhém konci spektra jsou ortodoxní dinosauři, kteří se nejen nerozešli s rodnou Stranou, ale ani s vyzkoušenými metodami. Nejpočetnější skupina je ale někde uprostřed: se svými sny o "obrozené straně" a "pouze pokřivených ideálech". Kolik takových vidíme kolem sebe! Tato skupina tvoří podle mého názoru nejnebezpečnější potenciální patou kolonu pro případ jakéhokoli zádrhele v demokratickém a svobodném vývoji u nás. V politické špičce je reprezentována současným vedením KSČM, a na rozdíl od nezávislého tisku se nedomnívám, že jde o "vcelku přijatelnou intelektuální partu". Kdo navštívil v poslední době nějakou komunistickou schůzi, ví, o čem mluvím.

Ke glose Zdeňka Pavlíka o "osmašedesátnících": Ani mezi nimi opravdu nelze zevšeobecňovat, přesto je však zjevné, že kdo v 70. a 80. letech vyvíjel aktivní činnost proti režimu, vinu za předchozí členství ze sebe přinejmenším z velké části smyl. Je pravda, že "husákovská totalita se humanizovala"; přesto však pobyt v komunistické věznici /nezapomínejme, jak málo k tomu stačilo!/ nebyl nic, nad čím bychom mohli mávnout rukou. Ostatně bez trpělivé práce v disentu by listopadové události sotva mohly proběhnout tak, jak proběhly.

V čem však s autorem článku nesouhlasím, je de facto schválení

postoje většiny občanů vůči komunistickým institucím a rituálům, který se ve skutečnosti rovnal neodporování /když už ne přímému napomáhání/ zlu. Bez jakéhokoli "sebemrškačství" je přece zjevné, že k volbám se skutečně chodit nemuselo, stejně jako bylo možno nebyť členy SSM či ROH a nezučastňovat se Prvních májů. O členství v KSC - zejména po roce 1968 - raději nehovořím, neboť tam byla hranice morální degradace zjevně hluboko překročena. Ovšemže i při klíčném odporu bylo nutno očekávat ústrky /někdy i značné/, ale svoboda a lidská důstojnost snad nebyla zadarmo nikdy - nebo v Čechách vlastně ano? Vzpomeňme na vznik republiky či osvobození od fašismu - pokaždé s minimálním přispěním z domácích zdrojů. To byla nějaká příprava na bezproblémový skluz do importované totality!

Právě v této oblasti vidím úhelný kámen dnešního vztahu ke komunistům a komunismu vůbec. Je možné se zmýlit, ale je nečestné to nepřiznat a stále se nějak omlouvat. Jistěže též nelze všemi komunisty a priori pohrdat; rovněž tak v nich však nevzbuzujme dojem, že všechno je minulý čas a že se vlastně tak moc nestalo. Stalo se mnoho; zkusme svým klidným, ale nekompromisním a rozhodným odmítnutím komunistické strany a komunismu jako takového přispět k tomu, aby se takové hrůzy už nikde neopakovaly /a nezapomínejme až příliš rychle!/. Jak aktuálně zní i dnes jedno z listopadových hesel "Komunismus komunistům - lidem svobodu"...

Vít Štěpánek

Z k o r e s p o n d e n c e D k

Po několikátýdenní návštěvě v Praze se snažím srovnat si v hlavě všechny ty zážitky a poznatky. Stále mi ale chybí ta logika ve vývoji v Československu. Skoro denně jsem četl v novinách a slyšel od různých lidí o hospodářské devastaci, o ekologické katastrofě a o čtyřicetileté totalitě... Co jsem bohužel nenašel v žádných novinách, byla ta základní otázka, totiž: "Byl vůbec někdo zodpovědný za tu devastaci, katastrofu a totalitu?" Zdálo se mi, že se oficiálně věří, že to všechno, co se dělo posledních 40 let, spadlo do Československa z vesmíru jako meteor, či že to všechno dělali Sověti.

Myslím si, že pokud se lidé nebudou snažit vypořádat se svou minulostí a neuvědomí si, že za své činy každý nese zodpovědnost, ta nespokojenost, kterou jsem vycítil ve vědomí mnohých lidí, nezmizí. President Havel dost často mluví o morálních hodnotách a lidských vztazích. Těžko se ale změní lidské chování ve společnosti, pokud se většině zdá, že chybí základní spravedlnost.

Pod záminkou legality se má minulost vymazat a zapomenout. Předně se veřejně řekne, že nevěříme v kolektivní vinu. Proti takovému prohlášení se pochopitelně nedá argumentovat. Zároveň se ale neřekne zda máme na mysli kolektivní vinu celého národa, nebo všech členů strany, či pouze ústředního výboru, nebo dokonce jen politbyra. Dále se zjistí, že většina trestných činů spáchaných v době stalinismu a normalizace je promlčena. To je možné ovšem, jen když se zákon interpretuje tak, že doba promlčení začíná dobou spáchání činu, a nikoliv dobou, kdy stíhání bylo legálně možné, tedy od listopadu 1989. A nakonec se řekne, že na vedoucích místech chceme jenom lidi, kteří mají zkušenost. Ovšem nikdo nemluví o tom, jaká zkušenost je nutná nyní. Je to stejná zkušenost, kterou ředitelé podniků potřebovali, když šlo o to plnit plán a vyjednávat s ministerstvem o úkolech, nebo zkušenost podnikat? Je to zkušenost, kterou byrokrati na různých ministerstvech potřebovali ke kontrole činnosti podniků, místních úřadů, či dokonce jednotlivců?

Zákon o mimosoudních rehabilitacích vyloučil z majetkových a peněžních rehabilitací emigranty, kteří se nevrátí a neusadí nastálo v ČSFR. To pokládám za diskriminaci. /Osobně nemám na tom zákoně žádný zájem./ Buď se majetek bude vracet, anebo ne. Vyloučit někoho, protože chce žít jinde, povede k precedentům a další diskriminaci zákonem. Slováci by mohli odmítnout vracet majetek těm, kdo se usadí v Čechách, spod. Mimoto není tento zákon výhodný ekonomicky. Jak jsem viděl, většina nemovitého majetku potřebuje opravu a údržbu, hlavně obytný fond, a je zatím většinou nevýnosná. Kdyby teď emigranti přijali zpátky to, co vlastnili, někteří z nich by investovali a opravili by to, což by znamenalo příliv kapitálu do ČSFR.

Alex Wynnyczuk, New York, 12/1990 a 3/1991

Se zájmem jsem přečetl Dk-Dialog/y/, především č. 3/91 - připomínky k návrhu ústavního zákona o lidských právech. Pokud se nemýlím, ústavní zákon přijatý FS dne 9.1.1991 se rovněž liší od původního návrhu v tom, že postrádá paragraf, který ustanovuje: "Československý občan nesmí být vydán žádné cizí mocnosti."

Domnívám se, že vypuštěním této zásady může vzniknout vakuum umožňující svévolné jednání jak československých, tak zahraničních výkonných orgánů v takových případech. Absence tohoto paragrafu může rovněž zkomplikovat vztahy ČSFR k ostatním zemím v této oblasti. Lze argumentovat, že např. vydávání pachatelů závažných trestných činů ze země, jejímž je zmíněný pachatel občanem, do země, kde má být souzen, je běžnou praxí. /V nedávném případě amerického občana, který zavraždil britskou státní příslušnici, USA uvažují o vydání pachatele britským úřadům./ Dále jistě existují "extradiction treaties", tj. smlouvy o vydávání zločinců. Mám za to, že podstata těchto smluv je velmi sporná, zvláště když není možné určit, zda se jedná o vysloveně kriminální případy a zda zájem jedné země na vydání občana země druhé není spíš politického charakteru. V současnosti jsou to např. Spojené státy, které přijaly zásadu, že agenti FBI jsou oprávněni zatýkat občany jakéhokoliv státu mimo území USA /!/. Jedná se přitom o kohokoliv, kdo se provinil proti americkým zákonům či zájmům, ať už na území USA či mimo území USA.

Že se jedná o hrubé porušení mezinárodních zákonů a norem, není třeba podotýkat. Tento měsíc navrhl prezident Bush /bývalý ředitel CIA/ zřízení zvláštních tribunálů, které by soudily cizince /bez průkazných materiálů/. Velmi nebezpečný trend. Americká ústava je jednou z nejdemokratičtějších, nicméně mnohé zákony amerických států jsou v příkrém rozporu s ústavou. Volá se po zvláštních opatřeních - záminkou je boj proti drogám - problém, který asi žel postihne i ČSFR, alespoň do jisté míry. Hovoří se o "nutnosti" změn Ústavy. /Myslím, že problému s drogami bychom se mohli více věnovat, dokud je možná určitá prevence./

V poslední době existuje snaha vlády USA omezovat tisk a média /redaktor listu v Pensylvánii byl okamžitě propuštěn poté, co ve svém úvodníku kritizoval zahraniční politiku G. Bushe na Středním východě/. Děje se tak pod nátlakem daní a jiných hospodářských mechanismů /státní dotace atd./.

Samostatnou kapitolou v dějinách demokracie se jistě stávají computery, kterých je možné lehce využít k ohrožení zásad demokracie. V USA je možné zjistit téměř cokoliv o komkoliv během 10 - 15 minut. Ale to se dostávám jinam, než jsem zamýšlel.

Myslím, že jednou ze zásad naší demokracie by měla být ochrana občana před svévolným počínáním nejen našich, ale také zahraničních úřadů. Proto by naši občané neměli být v žádném případě vydáváni cizím mocnostem. Pokud se dopustili trestných činů v zahraničí a existuje

tují průkazní materiály, získané ve spolupráci se zahraničními úřady, měli by být souzeni doma podle československých zákonů.

Miroslav Kacl, USA, 6/1991

V o l e b n í s y s t é m

S blížícím se koncem volebního období nabývají na síle diskuse o volebním systému. Jádrem sporu je, zda výsledný, nepochybně smíšený volební systém koncipovat tak, aby byl blíže systému s poměrným, či většinovým zastoupením...

Volební systémy většinového i poměrného zastoupení byly již mnohokrát v minulosti vyčerpávajícím způsobem popsány. Připomenme si jenom jejich hlavní chyby a výhody. Výhodou systému poměrného zastoupení je relativně přesný přenos názorové struktury obyvatelstva do parlamentu. V tomto smyslu je tedy demokratičtější než systém většinový, který /teoreticky/ připouští možnost, že strana disponující většinou /prostou v britském, absolutní ve francouzském případě/ v každém volebním obvodu získává všechny mandáty, zatímco její protivník se získkem o pouhý zlomek procenta menší vycnáží zcela naprázdno. Přesto není systém poměrného zastoupení bez chyb: oproti většinovému systému podporuje dlouhodobou existenci mnoha malých stran, z nichž žádná není schopna vytvořit vládu ani sama, ani výhradně se stranami názorově blízkými. Vytvoření koalice je potom stojí takové kompromisy, které znamenají porušení slibů daných voličům. Politika zakulisních koaličních vyjednávání, která systém poměrného zastoupení nutně provází, snižuje důvěru občanů v politiku vůbec a tím vytváří podhoubí pro vysloveně protidemokratickou opozici. Bohužel se špatný vliv tohoto volebního systému neomezuje jen na to, jak jsou politici viděni občany. Jednání, v nichž si protivníci chtě nechtě musí hrát navzájem do karet, totiž korupci nejen umožňují, ale přímo stimulují. Nikoliv náhodou má nejskandalnější pověst v Evropě politický život Itálie, kde se díky poměrnému zastoupení střídají vlády, složené ze stále stejných stran i osobností. Podobnou nemocí trpěla i naše první republika: lihové a jiné aféry nebyly jen výmyslem komunistů a bulvarních časopisů.

Většinový volební systém omezuje počet stran a podporuje jejich jasnou odlišenost. Zatímco v koalici je typické, že se odpovědní politikové schovávají za koalici či, je-li to jen trochu možné, za kolegy z jiných koaličních stran, rozvinutý systém většinový tuto možnost omezuje tím, že směřuje k menším koalicím či k vládě jedné strany. Většinový volební systém je domovem v anglosaském světě, známém svou úctou jak k tradici /tudíž ke konzervativismu/, tak bytostně liberálním respektem před pravidly a suverenitou občana. Pravidla totiž nemohou fungovat, nejsou-li garantována odpovědnostmi, které lze připisat jednotlivým konkrétním subjektům /zde politickým stranám/. Občan nemůže vykonávat svoji suverenitu, pokud si nemůže vybrat mezi odlišnými politickými stranami, u kterých je zaručena, že se po volbách /např. kvůli koaličním partnerům/ neotočí o 180 stupňů. To vše, spolu s vyšší morálkou politického života, zaručuje systém většinového zastoupení neskonale lépe nežli systém zastoupení poměrného.

Josef Kotrba

Převzato z LN č. 160/91, mírně zkraceno.

I n f o r m a c e

Dne 13.6.1991 se v MK v Praze konalo druhé /poslední předprázdní nové/ diskusní setkání na téma "Mate slovo: K otázkám demokratismu těchto dnů". V úvodním slově J. Srbený zopakoval přehled témat dotčených diskusí i jen vytyčených na předchozím setkání a poukázal na některé skutečnosti politického vývoje v mezidobí. Nasledná diskuse se pak zaměřila k problematice radikálních politických uskupení z pohledu demokratismu. Po skončení mimorádně živé diskuse k tomuto tématu podal pak Václav Formanek velmi zajímavou informaci o aktivitě spojené s Dk na Ostravsku.